

30 év múlva szerintem

Jövőképformálás

**Kompetenciaterület:
Szociális, életviteli és környezeti kompetenciák**

4. évfolyam

Programcsomag: Én és a világ

A modul szerzője: Nahalka István

MODULLEÍRÁS

Ajánlott korosztály	9-10 évesek
Ajánlott időkeret	1 × 45 perc
A modul közvetlen célja	A diákok jövőképeinek formálása, a „belátott”, „belakott” időhorizont tágítása; az ökopesszimizmus oldása
A modul témái, tartalma	Témák: Környezet, környezetvédelem – jövőkép Tartalom: A gyerekek leírják/lerajzolják, milyennek képzelik maguk és településük jövőjét
Megelőző tapasztalat	Nincs szükség speciális megelőző tapasztalatra
Ajánlott továbbhaladási irány	A II/a feladatot néhány hónap múlva újra elvégezzük; közben együtt dolgozunk a gyerekekkel jövőképükön, éppen a modul tevékenységeinek tapasztalatai alapján.
A kompetenciafejlesztés fókuszai	Önismerettel összefüggő kompetenciák: autonómia Énhatékonyság-érzés: pozitív önértékelés Társas kompetenciák: empátia, együttműködés, véleményalkotás Kognitív kompetenciák: logikus gondolkodás, fantázia
	Környezeti kompetenciát erősítő elemek: pozitív jövőkép alakítása
Kapcsolódási pontok	A NAT-hoz: Ember a természetben; Ember és társadalom Tantárgyakhoz: természetismeret, társadalomismeret Modulokhoz: 1. osztály: Város és falu; Élet az ember közelében; Idősek és fiatalok 2. osztály: Születésem előtt vagy azóta történt; Amikor a nagyszüleim gyerekek voltak; Milyen a környezetünk 5. osztály: Hogyan utazunk holnap; Az erdőben; Talaj, víz, levegő; Élet a Földön
Támogató rendszer	Előzetes tájékozódáshoz ajánljuk a következő honlapot: http://www.jovokutatas.hu/ Hideg Éva: <i>A jövő társadalmi modelljei</i> . Letölthető formátumban: http://neptun.bkae.hu/jkut/download.php

Módszertani ajánlás

Az idő nem olyan fogalom, amelyet „mi tanítunk meg” a gyerekeknek, a mi feladatunk a fogalom fokozatos mélyítése, kidolgozása, gazdagítása, differenciálása. A gyerekek kezdetben nehezen látják át hosszabb időintervallumokat, nehézségeik vannak a történelmi idők vagy a távoli jövő felfogásában. Még „nem lakták be” az időt, még nem helyezték el a saját konstruált időtengelyükön sok-sok valóságos vagy elképzelt eseményt. A jövő az, amit még nem tudunk, azonban benépesíthetjük a képzeletünk segítségével. Az emberek jövőképe, az, amiről úgy gondolják, hogy be fog következni, tisztán konstrukció eredménye, hiszen senkinek nem lehetnek tapasztalatai erről. De a jövőkép szónak van egy másik jelentése, jelentésárnyalata is, tudniillik az az általános elképzelés, ami a jövőről alkotott képet jellemzi, hogy az barátságos lesz-e vagy veszélyes, hogy optimista lehet-e a jövőmet illetően vagy sem, hogy inkább megoldódnak a problémák vagy még sokkal többel kell szembenéznünk, hogy félek-e a jövőtől vagy várom. Nem ismerünk gyermeki sajátosságokat a jövőkép ilyen tartalmával kapcsolatban, legfeljebb annyit, hogy a gyerekek jövőképe még nincs oly mértékben „berendezve” (részletekkel dúsítva), mint a felnőtteké, ezért szélsőségesebb érzelmi és kognitív viszonyulások jellemezhetik. Különösen a félelem lehet erősebb a gyerekekben, hiszen kiszolgáltatottabb, mint a felnőtt. Azokban az esetekben különösen, amelyekben a felnőttekre is inkább a szorongás a jellemző. Ezek közt is kiemelt szerepet játszhat az ökopessimizmus, vagyis a valószínűleg túlzott, felnagyított, apokaliptikussá növesztett rettegés az ökológiai katasztrófáktól, a környezet teljes elpusztításától, az élet megszűnésétől.

E modul általában is igyekszik formálni a gyerekek jövőképét, de koncentrálna a természettel s benne az emberrel kapcsolatos, jövőt érintő elképzelésekre. Megkísérli megtalálni – a gyerekekkel közösen – az arany középutat: ne bagatellizáljuk világunk és közvetlen környezetünk problémáit, de ne is növezzük fel annyira, hogy ez megbénítson bennünket. A jövőben a cselekvés lehetőségét érdemes látni, azt a lehetőséget, hogy az emberiség végül is okos lesz, és nem teszi tönkre végérvényesen az életfeltételeket a Földön.

Az iskola óriási felelőssége, hogy olyan jövőkép-formálási folyamatot segítsen érvényre jutni a gyerekekben, amely alternatívákra épül, egyre gazdagabb és egyre szervezettebb ismeretrendszeren alapszik. A jövőről való gondolkodás, és e jövőképnek a felhasználása a döntéseinkben is képesség – vagyis ebben az esetben is határozottan képességfejlesztésről van szó. Nem „hivatalos”, „kincstári” jövőképeket adunk át a gyerekeknek, hanem tanítjuk őket arra, hogy önállóan formálják saját jövőképüket, tudatosan használva mindazokat az információkat, amelyek fontosak ebből a szempontból.

Sajátos gyermeki elképzeléseik vannak nagyon sok területen, de vannak, s az iskola feladata, hogy ezeket ismerje, felhasználja a nevelés tervezésében, kivitelezésében és értékelésében, s ha szükséges, minden segítséget megadjon e rendszerek átstrukturálásához.

Az idő fogalma, ahogy az a gyerekekben él, valószínűleg nem igényel alapvető fogalmi váltásokat. A gyerekek is folytonosan képzelik az időt, múltat, jelenre és jövőre osztják, az eseményeket időben helyezik el, és határozott képük van arról, mit jelentenek az „előtt”, „után”, „közben” stb. fogalmak. „Nincs semmi baj” a gyerekek időfogalmával, csak még „ritkán benépesített” világ a gyerekek „idővilága”, segíteni kell a benépesítését.

Az ökopessimizmushoz kapcsolódó elképzelések tekintetében már nehezebb a dolgunk. A környezeti kérdések túlságosan összetettek ahhoz, hogy kisgyermekkorban kellő mennyiségű és kellő szervezettségű tudást birtokolhassanak a gyerekek ahhoz, hogy biztonsággal leküzdhessék az ökopessimizmust, de a problémák bagatellizálását is elkerüljék. Természetes jelenségnek kell tartanunk, ha gyermekeink még hosszú ideig őrlődni fognak a végletek közt, s akár időnként nagy pálfordulások is történhetnek velük. Mi azzal segíthetjük, hogy a folyamat az egyén számára

jó irányba menjen, hogy tágítsuk a látókörüket, megtanítjuk őket kritikusan kezelni minden információt, megtanítjuk őket arra, hogy az információk értékelésével saját maguk alakítsák ki tudatosan elképzeléseiket, beállítódásaikat a jövővel, saját maguk és az emberiség jövőjével kapcsolatban.

Itt csak egy részét tudjuk természetesen elvégezni ennek a feladatnak. A sorsunkkal kapcsolatos kérdéseknek inkább csak az „idői vetületével” foglalkozunk, azzal, hogy időben hogyan helyezik el a gyerekek a ránk váró hatásokat, eseményeket. A későbbiek során természetesen az itt leírt nevelési feladatok további következetes pedagógiai munkát igényelnek.

Speciális javaslatok az értékeléssel kapcsolatban

A modul nem igényel önálló szummatív értékelést, szöveges értékelést alkalmazunk, a részleteket lásd. a III. pontban.

A modul mellékletei

Tanári mellékletek

P1 – Bővülő idő

P2 – Mi lesz...

P3 – Csoportosítás

P4 – Lezárás

Diákmelléklet

D1 – Mi lesz...